

Natuurhistorisch Maandblad

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

REDACTIE: R. Geurts, Echt. Dr W. Minis-van de Geyn, Maastricht, C. Willemse, Eygelshoven. **Hoofredacteur:** P. J. van Nieuwenhoven, Bataviaplantsoen 7, Maastricht.

Voorzitter van het Natuurhistorisch Genootschap:
C. Willemse, Eygelshoven.

Secretaris: Dr E. M. Kruytzer, Bosquetplein 7, Maastricht.

Penningmeester: P. Wassenberg, Hertogsingel 87 A, giro 125366 t.n.v. Natuurhistorisch Genootschap, Maastricht.

ADMINISTRATIE: Adreswijzigingen, opgave van nieuwe leden, bestellingen van Maandbladen te zenden aan het Natuurhistorisch Museum, Bosquetplein 7, Maastricht. Tel. K 4400—4174.

Lidmaatschap f 5.00 per jaar. Het **Maandblad** wordt aan alle leden gratis toegezonden. Prijs voor niet-leden f 7,50 per jaar. Afzonderlijke nummers voor niet-leden f 0,75, voor leden f 0,50. Auteursrechten voorbehouden.

INHOUD: Verslag van de maandvergadering te Maastricht, p. 17. — **Herbert H. J. Nesbitt.** Some random notes on the mite fauna of Limburg with the description of two new species, p. 19. — Aankondiging maandvergadering, omslag. — De natuur in, omslag.

Voor aankondiging van de maandvergadering te Maastricht, en excursies, moet verwezen worden naar de omslag.

In Heerlen in April GEEN vergadering vanwege de vakantie van de H.B.S.

VERSLAG VAN DE MAANDVERGADERING
te Maastricht op Woensdag 3 Maart 1954.

Aanwezig de dames: Smeets, Hundjes?, Tuleniers-Jansen, Berendschot en de heren: Willemse, van Rummelen, Kruytzer, van Sonderen, Willemse, Schmitz S.J., Gorgels, Leysen, Br. Maurentius, Stevens, Br. Marinus, Br. Julianus, Mommers, Bouchoms, Maessen, Onstenk, Wassenberg, Genemans, Gregoire, van Noorden, Nijst, Gytenbeek en Beaulen.

De voorzitter, dokter Willemse, heet allen welkom en in het bijzonder Dr H. Schmitz S.J. uit Godesberg. Pater Schmitz heeft voor het Museum enige insecten meegebracht, die hij kort bespreekt. Op de eerste plaats een mier uit Portugal, *Dolichoderus quadripunctatus*, waarvan het niet onmogelijk is, dat ze vroeg of laat in Zuid-Limburg gevonden wordt. De meeste kans daarvoor zou zijn in oude notenbomen, zegt men. Spr. vond tijdens zijn verblijf in Portugal (1938) een nestje op een eik in de gal van *Cynips Tozae*. Vervolgens laat hij 3 kevers zien uit Boven-Oostenrijk (Steyr 1944—1946). Voor de Museumcollectie is zijns inziens belangrijk *Liparus glabirostris* Küst; de grootste snuittor van Midden-Europa. **Erich Wasmann** vond dit dier reeds te Blyenbeek (N.-Limburg) in 1881. In „Coleoptera Neerlandica” zegt **Everts**

hiervan: „Naar aanleiding van twijfel door mij geoppert, schrijft pater Wasmann mij, dat niet de minste grond bestaat om aan de juistheid van genoemde vindplaats te twijfelen.” Ook spr., leerling van Wasmann, is er van overtuigd, dat de vindplaats-etiketten bij Wasmann, wanneer het zijn eigen vondsten betreft, absoluut betrouwbaar zijn en geeft enkele voorbeelden, waar bij gerezen twijfel de juistheid van Wasmann's etikettering gebleken is. De twee andere kevers uit Steyr zijn *Blaps lethifera*, reeds in Nederland gevonden en *Neurophilus subterraneus*, die in Nederland niet te verwachten is, doch waarvan de aanwezigheid in de collectie ons een beter beeld geeft van het genus *Neurophilus*, dat zo dicht staat bij *Neurophorus* met zijn talrijke soorten. Op de derde plaats laat spr. zien een exemplaar van *Perla cephalotes* Cort., een grote oevervlieg, die in het Januarinummer van het Maandblad door Broeder **Arnoud** besproken en afgebeeld werd. Spr. vond deze soort bij een bergbeek in het Wendtal nabij Trattenbach in Boven-Oostenrijk.

Verder laat spr. circuleren de eerste aflevering van het nieuwe tijdschrift „Insectes Sociaux”, uitgegeven door de „Union Internationale pour l'étude des insectes sociaux”. Tenslotte wijst spr. op de belangrijke betekenis van het pas uitgekomen werk: „Copenhagen decisions on Zoological Nomenclature” en geeft aan de systematici de raad, deze besluiten reeds nu in praktijk te brengen, daar zij zonder twijfel in de toekomstige tweede editie van de zoologische nomenclatuurregels zullen worden opgenomen.

Bijzonder aardig is, dat ook de voorzitter in zijn collectie een exemplaar bezit van bovengenoemde kever, *Liparus glabrostris*, uit Well, dus niet ver van Blijenbeek.

De heer Onstenk deelt mede, dat hij vlak voor de oorlog geconstateerd heeft, dat de elrits nog zeer talrijk was in de Geul ter hoogte van Epen. Deze vis komt verder voor in Jeker en Maas. De heer Gytenbeek deelt mede, dat het agrarisch maandblad „De Veldbode”, naar aanleiding van het artikel van de heer De Haan over de Turkse tortel (Maandbl. 1953, 12) zich ietwat ongerust begon te maken en daarom de vraag stelde: „Moeten we dit dier in stand houden?”

De conservator, Dr Kruytzer, bespreekt de laatste aanwinsten van het Museum en op de eerste plaats de krijtfossielen, die door de heer Meyer uit Maastricht verzameld zijn in opdracht van de E.N.C.I. gedurende de maanden 15 December 1953—15 Februari 1954. Vooral de Zuid-Oosthoek van de St Pietersberg, bij de z.g. Coulisse, die nu verdwenen is, heeft voor de palaeontologie en stratigrafie van het Maastrichtse krijt interessante vondsten opgeleverd. Daar bevindt zich een harde kalkbank ter dikte van 1—1.5 m, die deel uitmaakt van de bryozoënlag Md 3. Deze is zeer rijk aan korallen en rudisten. Men moet de directie van de E.N.C.I. zeer dankbaar zijn voor deze belangrijke opdracht. Een stuk been uit de grinderij van Linne werd door Dr D. A. Hooijer van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden gedetermineerd als het achterste stuk van de rechter maxillare met de alveolen van M³ en de achterste alveole van M² van een neushoorn. Met vrij grote zekerheid is dit de wolharige neushoorn, daar hier tot nu toe geen fossielen van een andere neushoorn zijn opgebaggerd. Verder liet spr. nog zien een groot stuk van een schouderblad van de mammoet, opgebaggerd bij Asselt en geschonken door Jan Drunks uit Swalmen. Van de heer Van Heurn uit Wilp heeft spr. ontvangen twee verwarde kluwens van lintwormen uit het darm-lumen van katten (Maandbl. 1952, 11). Van Broeder Arnold zijn binnengekomen enkele exemplaren van *Niphargus aquilex* Schellenbergi Karaman uit Eys-Wittem (14-12-1953). Het in Februari van verleden jaar gevangen exemplaar van *Niphargus* uit Maastricht had de conservator opgezonden aan Dr L. B. Holthuis te Leiden, die het weer doorzond aan Dr H. E. Gruner te Berlijn.

Dr Gruner vermoedt, dat het is *Niphargus fontanus* Bate, een soort tot nu toe niet in ons land waargenomen. Omdat het dier enigszins beschadigd was, is de determinatie niet zeker. Het vermoeden, te doen te hebben met een voor Nederland nieuwe soort rechtvaardigt zeker het verzoek van de heer Holthuis, goed op deze diertjes te letten en ze onmiddellijk op te zenden aan het Museum.

De voorzitter spreekt daarna over de vermenging bij insecten, en wel in het bijzonder over de gevallen, die van de normale gang van zaken — het leggen van bevruchte eieren — afwijken.

Vivipariteit: het ei ontwikkelt zich reeds in het moederlichaam tot een larve, b.v. bij vele bladluizen. Soms verandert deze reeds direct na de geboorte in een pop: tsé-tsé vlieg (de overbrenger van de slaapziekte) en de luisvliegen.

Parthenogenesis: hier heeft geen bevruchting plaats, de larven ontwikkelen zich uit onbevruchte eieren. Men kan hier weer enige groepen onderscheiden. 1e: sporadisch voorkomend. Men vindt dit bij verschillende vlindersoorten o.a. de populierenpijlstaart, de zijderups, de plakker en ook bij veldsprinkhanen, waaronder de beruchte treksprinkhanen *Locusta migratoria* en *Schistocerca gregaria*. Merkwaardig is, dat de levensduur van het onbevruchte wijfje veel langer is dan die van het bevruchte wijfje. 2e: constant voorkomend. Het is bekend dat de ♂♂ van de sociale bijen ontstaan uit onbevruchte eieren en de werksters en de koningin uit bevruchte eieren. 3e: cyclisch voorkomend. Hierbij wisselen seksuele generaties af met niet seksuele, agame generaties. Ter illustratie geeft spr. de levensgeschiedenis van de zwarte bonenluis. De stammoeder of fundatrix ontwikkelt zich uit een ei, dat in de herfst, op een tak is afgezet. Deze eieren worden op allerhande struiken maar vooral op het kardinaalsmutsje afgezet. De stammoeder is levendbarende en ongevleugeld en brengt vleugelloze jongen voort, die weer het aanschijn geven aan gevleugelde vormen. Deze zoeken in de voorzomer andere planten op, waaronder ook de bonen. Hierop ontwikkelt zich weer een levendbarende zomergeneratie die vleugelloos is. Aan het eind van de zomer ontstaat een gevleugelde generatie, die de bonen verlaat en weer de struiken opzoekt. En nu

ontstaat op deze struiken een geslachtelijke generatie, waarbij het bevruchte wijfje dan één eitje legt op de takken van de struik en de cyclus begint opnieuw.

Paedogenesis. Hierbij produceren de larven reeds nieuwe individuen. Dit verschijnsel werd ontdekt door Wagner in 1862 bij de galmug *Miastor*. Het wijfje draagt 4—5 grote eieren, die zich in het moederlichaam ontwikkelen tot larven. Iedere larve vormt 7—30 nieuwe larven. Deze leven van de inhoud van de moederlarve en verlaten haar lichaam. Ze blijven doorgaan met larven te vormen en eerst na enige generaties verpoppen zij en vormen mannelijke of vrouwelijke galmuggen.

Polyembryonie: Hierbij ontstaan uit één ei meerdere individuen. Dit verschijnsel is bekend bij sommige parasitaire vliesvleugeligen o.a. *Agéniaspis fuscicollis*, die parasiteert bij de hermelijnvlinder.

Hermaphroditisme: Dit bestaat hierin, dat in een en hetzelfde individu mannelijke en vrouwelijke geslachtsorganen voorkomen. Normaal komt dit b.v. voor bij de schildluis *Icerya purchasi*. Deze leeft op citroenen. De eieren, die ontstaan door zelfbevruchting, leveren weer hermaphroditische individuen; die, welke niet bevrucht worden, groeien parthenogenetisch uit tot mannetjes. Er bestaat ook een partiëel hermaphroditisme, waarbij alleen uitwendige kenmerken van beide geslachten voorkomen. Als zodanig zijn de arrhenoïde wijfjes bij *Dytiscus* op te vatten.

Aan het slot van zijn causerie laat spr. twee exemplaren zien van ♂♂ wandelende takken, eigenlijk geen ♂♂, maar hermaphrodieten, die hij zelf in 1948 gekweekt heeft. Na een korte gedachtenwisseling sluit de voorzitter de vergadering.

Mededelingen van de Commissie inzake Wetenschappelijk Onderzoek van de St. Pietersberg. No. 29.

SOME RANDOM NOTES ON THE MITE FAUNA OF LIMBURG WITH THE DESCRIPTION OF TWO NEW SPECIES

by

HERBERT H. J. NESBITT (Carleton College, Ottawa)

I. Introduction.

In the early part of September of 1951, I had the pleasure of visiting the province of Limburg

accompanied by Prof. Dr H. Boschma and Dr L. D. Brongersma of the Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, Leiden. While we were in the environs of the castle of Neercanne we were able to do some desultory collecting of the free living and mostly plant inhabiting mites of the area. On subsequent examination most of the specimens taken proved to be fairly common and well known European mites, a few were representatives of described but little known species and two appeared to be new. In addition to the mites from Limburg I have included the report of a few species, which were again found on plants, but this time growing on the sand dunes of behind Noordwijk aan Zee, province of Zuid-Holland. Also some mites from Zaltbommel, province of Gelderland, are reported upon.

II. List of material collected.

- A. From higher plants in Limburg.
 - Aesculus Hippocastanum* L., Neercanne.
 - Typhlodromus finlandicus* (Oudms.)
 - Typhlodromus tiliae* Oudms.
 - Castanea sativa* Mill., Neercanne.
 - Typhlodromus finlandicus* (Oudms.).
 - Catalpa bignonioides* Walt., Neercanne.
 - Typhlodromus vitis* Oudms.
 - Trichoribates* cf. *trimaculatus* (C. L. Koch)*
 - Corylus Avellanus* L., Savelsbos near Gronsveld.
 - Typhlodromus tiliae* Oudms.
 - Typhlodromus vitis* Oudms.
 - Dahlia* sp., Neercanne.
 - Tetranychus urticae* Koch
 - Malva sylvestris* L., Neercanne.
 - Typhlodromus finlandicus* (Oudms.)
 - Typhlodromus vitis* Oudms.
 - Prunus cerasus* L., Neercanne.
 - Typhlodromus finlandicus* (Oudms.)
 - Allothrombium* sp. prob. *fuliginosum* Herm.
 - Metatetranychus ulmi* (Koch)
 - Bryobia praetiosa* Koch
 - Eporibatula plantivaga* (Berl.)*
 - Humerobates rostrilamellatus* Grandjean*
 - Prunus cerasus* L., Neercanne area.
 - Typhlodromus tiliae* Oudms.
 - Metatetranychus ulmi* (Koch)
 - Pyrus communis* L., Eckelrade.
 - Typhlodromus tiliae* Oudms.
 - Metatetranychus ulmi* (Koch)
 - Pyrus communis* L., Neercanne area.
 - Phytoseius macropilis* (Banks) (= *spoofi* Oudms.).
 - Brevipalpus pyri* Sayed
 - Pyrus Malus* L., Eckelrade.
 - Typhlodromus finlandicus* (Oudms.)
 - Metatetranychus ulmi* (Koch)
 - Bryobia praetiosa* Koch
 - Pyrus Malus* L., Neercanne.